

TALABALARNI KASBIY SHAKLLANTIRISH JARAYONIDA PEDAGOGNING VAZIFALARI

Kamalova Dilobar Tairovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim nazariyasi

kafedrasida o'qituvchisi

dilobar.kamalova.83@gmail.com

Telefon: (97)587-79-80

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayonida pedagog vazifalari ko'rib chiqilgan. Kasbiy sifatlarni – bu talabalarni o'z kasbida muvaffaqiyatga erishishlari uchun zarur bo'lgan shaxsiy va ijtimoiy xususiyatlar yig'indisi bo'lib, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Maqolada kasbiy sifatlarni shakllantirishning muhim jihatlari, talabalarni kasbga yo'naltirish va shu o'rinda o'qituvchilarning roli haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, bu sifatlarni rivojlantirishning samarali usullari, jumladan, jamoaviy ish, amaliy mashg'ulotlar, refleksiya va ustoz-shogird tizimi yoritilgan. Maqola ta'lim jarayonida kasbiy sifatlarni shakllantirishning muhimligini ta'kidlaydi va bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan pedagogik vazifalarning ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Talabalar, kasbiy sifatlarni, pedagog vazifalari, kognitiv nazariya, konstruktiv nazariya, kasbiy rivojlanish, ta'lim jarayoni, refleksiya, jamoaviy ish.

АННОТАЦИЯ

В данной статье процесс формирования профессиональных качеств у студентов рассматривается как педагогическая проблема. Профессиональные

качества — это совокупность личных и социальных характеристик, необходимых студентам для успешного достижения в своей профессии, которые оказывают значительное влияние на их будущую профессиональную деятельность. В статье обсуждаются актуальные педагогические проблемы формирования профессиональных качеств, сложности в профориентации студентов и роль преподавателей в этом процессе. Также рассматриваются эффективные методы развития этих качеств, такие как практические занятия, командная работа, рефлексия и система наставничества. Статья подчеркивает важность формирования профессиональных качеств в образовательном процессе и раскрывает значимость педагогических задач, стоящих перед современной образовательной системой.

Ключевые слова: Студенты, профессиональные качества, педагогическая проблема, профессиональное развитие, образовательный процесс, рефлексия, система наставничества, командная работа.

ABSTRACT

This article examines the process of developing professional qualities in students as a pedagogical issue. Professional qualities are a set of personal and social characteristics necessary for students to succeed in their profession, significantly influencing their future professional activities. The article discusses pressing pedagogical challenges in shaping these professional qualities, the difficulties in students' career guidance, and the role of teachers in this process. It also explores effective methods for developing these qualities, including practical training, teamwork, reflection, and mentorship systems. The article emphasizes the importance of cultivating professional qualities in the educational process and highlights the significance of the pedagogical tasks faced by the modern educational system.

Key words: Students, professional qualities, pedagogical issue, professional development, educational process, reflection, mentorship system, teamwork.

Kirish

Pedagoglar talabalarda kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayonida asosiy rol ni o'ynaydilar. Bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishi pedagoglarning metodik yondashuvlariga, ularning talabalarga bergan ko'rsatmalari va maslahatlariga bog'liq. Pedagoglar quyidagi qirralarda samarali faoliyat yuritishlari zarur:

- **Talabalarni rag'batlantirish:** Pedagoglar talabalarni kasbiy rivojlanishga undashi, ularni ijodiy izlanishlarga yo'naltirishi muhimdir. Rag'batlantirish orqali talabalarda o'z kasbiga nisbatan qiziqish uyg'otish mumkin.

- **Shaxsiy namuna ko'rsatish:** O'qituvchilar o'zlarining kasbiy fazilatlarini namoyon qilish orqali talabalarga o'rnak bo'lishlari kerak. Ular o'z kasblariga hurmat bilan yondashish, intizomli va mas'uliyatli bo'lish orqali talabalar uchun namunali shaxslar hisoblanadi.

- **Moslashuvchanlik va yangilikka ochiqlik:** Zamonaviy pedagoglar yangi texnologiyalar va metodikalarni o'rganib, ularni ta'lim jarayonida qo'llashga tayyor bo'lishlari zarur. Bu o'qituvchilarga talabalarga kasbda talab qilinadigan zamonaviy ko'nikmalarni berish imkonini yaratadi.

Kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayonida pedagoglarning roli va mas'uliyati juda katta. Ular nafaqat bilim beruvchilar, balki talabalarning shaxsiy va kasbiy jihatdan shakllanishiga yordam beruvchi yo'l ko'rsatuvchilar hisoblanadi. Pedagoglarning ushbu jarayonda quyidagi muhim vazifalari bor:

- 1. O'quv jarayonini to'g'ri tashkil etish:** Pedagoglarning asosiy vazifalaridan biri o'quv jarayonini talabalarning ehtiyoj va qobiliyatlariga mos ravishda tashkil etishdir. Kasbiy sifatlarni rivojlantirish uchun ular ta'limni an'anaviy usullardan tashqari, amaliy va interaktiv metodlarga asoslangan holda olib borishlari lozim. Bu talabalar o'rtasida mas'uliyat, muloqot va hamkorlik kabi sifatlarni shakllantirish uchun sharoit yaratadi.

- 2. Kasbiy yetakchilik va motivatsiya yaratish:** Pedagoglar talabalarni kasbiy faoliyatga rag'batlantiruvchi va ularni maqsadlariga erishish uchun yetaklaydigan kuch sifatida namoyon bo'lishi zarur. Ular o'z faoliyati va shaxsiy namunalari orqali

talabalarga ilhom berib, kasbga sadoqat, intilish va rivojlanish uchun motivatsiya yaratadilar.

3. Individual yondashuvni qo'llash: Har bir talabaning qobiliyati va o'quvga munosabati turlicha bo'lganligi sababli pedagoglar individual yondashuvni qo'llashlari zarur. Ular talabalarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, o'quv jarayonini shunga mos ravishda tashkil etishlari kerak. Bu yondashuv talabalarda o'ziga ishonch va kasbiy qiziqishni oshirishga yordam beradi.

4. Kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirishda yo'l-yo'riq berish: Pedagoglar talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishida yo'l-yo'riq beruvchi bo'lib, ular o'z kasbiy sifatlarini rivojlantirishda qanday yondashuv va usullardan foydalanishlari kerakligini ko'rsatishlari kerak. Bu jarayonda pedagoglar talabalarga muloqot ko'nikmalari, muammolarni hal qilish va o'z-o'zini baholash qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradilar.

5. Refleksiya va tanqidiy tahlilni rag'batlantirish: Pedagoglar talabalarda o'z faoliyatlarini tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishga hissa qo'shishlari lozim. Refleksiya orqali talabalar o'z o'quv jarayonidagi xatolarni tahlil qilib, ularni bartaraf etish yo'llarini izlaydilar va shaxsiy rivojlanish uchun muhim qadam qo'yadilar.

6. O'quv muhitini yaratish va qo'llab-quvvatlash: Pedagoglar talabalarga qulay va o'rganishga qiziqish uyg'otadigan o'quv muhitini yaratishda katta ahamiyatga ega. Ular talabalar o'rtasidagi ochiq muloqot va hamkorlikni rag'batlantirib, jamoa bilan ishlashni rivojlantiruvchi muhit yaratadilar. Bunday muhit kasbiy sifatlarni samarali shakllantirishda katta rol o'ynaydi.

7. O'quv jarayonini baholash va rivojlantirish: Pedagoglar ta'lim jarayonini baholash va doimiy ravishda takomillashtirish orqali talabalarning kasbiy sifatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydilar. Ular o'quv dasturlarini talabalar ehtiyojlariga moslashtiradi va samarali pedagogik texnologiyalardan foydalanadilar.

O'quv jarayonini to'g'ri tashkil etish - bu samarali ta'lim va o'qitishning muhim kaliti. Ushbu jarayonni samarali qilish maqsadida turli xil ilmiy fikrlarni inobatga olish kerak bo'ladi. Masalan,

1. Ta'lim nazariyalari:

- Konstruktivistik nazariya: O'quvchilarning o'z bilimlarini faol ravishda qurishini ta'kidlaydi. O'quv jarayoni o'quvchilarning oldingi bilimlariga asoslanishi, ularni tadqiqotlarga jalb qilishi va o'z bilimlarini sinab ko'rish imkoniyatini berishi kerak.

- Kognitiv nazariya: O'quv jarayonida o'quvchilarning qanday o'rganishini va ma'lumotni qanday qayta ishlashini tushunishga yordam beradi. O'quv jarayoni o'quvchilarning qobiliyatlarini hisobga olgan holda, ma'lumotlarni tushunarli va eslab qolish oson bo'lgan tarzda taqdim etishi kerak.

- Ijtimoiy-madaniy nazariya: O'qitish va o'rganishning ijtimoiy va madaniy kontekstini ta'kidlaydi. O'quv jarayoni o'quvchilarning madaniy xususiyatlarini, o'zaro aloqalarini va hamkorlikda ishlash imkoniyatlarini hisobga olishi kerak.

2. O'quv jarayonini tashkil etish:

- Maqsadli o'qitish: O'quv jarayonining aniq maqsadlari va natijalariga ega bo'lishi kerak. O'qituvchi o'quvchilarga o'rganishning maqsadini tushuntirish va ularning o'rganish jarayonida o'z maqsadlariga erishishga yordam berishi kerak.

- Differensial o'qitish: O'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularga moslashtirilgan o'quv materiallari va usullarini taqdim etish.

- O'quvchilarning faol ishtiroki: O'quv jarayoni o'quvchilarni faol ishtirok etishga rag'batlantirishi, ularga o'z fikrlarini bildirish, savol berish va o'z bilimlarini qo'llash imkoniyatini berishi kerak.

- Baholash: O'quv jarayonining samaradorligini baholash va o'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish. Baholash o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini tushunishga va o'zlarini yaxshilashga yordam berishi kerak.

3. Texnologiyalar:

- Texnologiyalarni integratsiya qilish: O'quv jarayoniga texnologiyalarni integratsiya qilish, o'quvchilarga o'rganishning yangi usullarini o'rganishga va o'z bilimlarini qo'llashga imkon beradi.

- O'quv resurslariga kirish: O'quvchilarga onlayn o'quv resurslariga, kitoblarga va boshqa o'quv materiallariga kirish imkoniyatini ta'minlash.

4. O'qituvchilarning roli:

- O'qituvchilarning malakasi: O'qituvchilarning o'qitish uslublari, o'quvchilar bilan ishlash qobiliyati va zamonaviy o'quv texnologiyalarini qo'llash qobiliyati yuqori bo'lishi kerak.

- O'qituvchilarning o'zaro hamkorligi: O'qituvchilar bir-birlaridan o'rganishi, tajriba almashishi va o'zaro yordam berishi kerak.

O'quv jarayonini to'g'ri tashkil etish - bu doimiy ravishda o'zgaruvchan va rivojlanuvchi jarayon. O'qituvchilar va o'quvchilarning hamkorligi, o'zaro hurmat va ishonch muhiti, o'quv jarayonini samarali qilishga yordam beradi.

Shunday qilib, pedagoglar talabalarda kasbiy sifatlarni shakllantirishda faol va mas'uliyatli ishtirokchilar hisoblanadi. Ularning professional yondashuvi, amaliy tajribasi va pedagogik mahorati ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi va talabalarning kelajakdagi kasbiy hayotiga tayyorgarligini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, kasbiy sifatlarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida talablarga ega bo'lgan murakkab jarayon. Bu jarayon talabalarning nafaqat kasbiy bilimlarini oshirishni, balki ularda shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishni ham talab qiladi. Samarali pedagogik yondashuvlar va talabalar bilan interaktiv, ijodiy ishlash orqali kasbiy sifatlarni muvaffaqiyatli shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, pedagoglarning o'zlari ham zamonaviy kasbiy talablarni chuqur tushunishi va talabalarga to'g'ri yo'nalish ko'rsatishi kerak. Kasbiy sifatlarni rivojlantirish orqali kelajak avlod nafaqat o'z kasbida muvaffaqiyatli mutaxassis bo'ladi, balki jamiyatga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Amirova Gulnoza Rashitovna. "BARKAMOL SHAXS TARBIYASI." *GOLDEN BRAIN* 1.33 (2023): 118-120.
2. Ne'matov, Oybek. "TA'LIMDA MUAMMOLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI." " *Science Shine*" *International scientific journal* 3.3 (2023).
3. Boyqobilova, Nilufar. "SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI BOSHQARUV JARAYONIGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH (BOSHLANG 'ICH TA'LIM)." *GOLDEN BRAIN* 1.33 (2023): 85-88.
4. Rayimova, Dilfuza Abdinabiyevna. "XX ASR O'ZBEK TILSHUNOSLIGI: MORFEMIKAGA OID QARASHLAR." *RESEARCH AND EDUCATION* 2.10 (2023): 276-280.
5. Maratovna, Muhammadadiyeva Manzura, and Amirova Gulnoza Rashitovna. "Boshlang 'ich sinf o 'quvchilarini o 'qitishda Alisher Navoiy merosidan foydalanishning metodikasi." *Ijodkor o'qituvchi* 3.29 (2023): 397-402.
6. Ochilova Fayyoza Mansurovna. "Hazrat Navoiyning ona tilimizning bugungi kamolotiga qo'shgan katta hissasi haqida" (BOSHLANG 'ICH TA'LIM)." *GOLDEN BRAIN* 1.33 (2023): 37-41.
- Amirova, G. "Why Is Reading Important?." *Proceedings of The ICECRS* 4 (2019).
7. YakubovaGuzalLukhmanovna. *WORLD SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL* "LINESTICS THINKINC BASED ON AN INTEGRATIVE-CRAATIVE APPROACH".
8. Kamalova Dilobar Tairovna. "PEDAGOGIK TA'LIM JARAYONIDA TALABALARNING KONGUENTLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI." *RESEARCH AND EDUCATION* 2.10 (2023): 272-275.
9. Amirova, Gulnoza Rashitovna. "BARKAMOL SHAXS TARBIYASI." *GOLDEN BRAIN* 1.33 (2023): 118-120.

- 10.Umarova Dilafruz Anvarovna. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIK TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOIIY-HISSIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." GOLDEN BRAIN 1.30 (2023): 46-49.
- 11.Erkino'g'li, Nematov Oybek. "PEDAGOGIK DASTURIY VOSITALAR." MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS 1.3 (2024): 147-150.
- 12.Solieva, Zarina, and Gulnoza Amirova. "The role of games for teaching children." *Bridge to science: research works* (2019): 88.
- 13.Amirova, Gulnoza. "The benefits of using modern technologies for learning foreign languages." *Proceedings of The ICECRS 4* (2019).
- 14.Amirova, Gulnoza. "Approaches of Teaching to Read." *JournalNX*: 167-171.
- 15.Anvarovna, Umarova Dilafruz. "BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA IJTIMOIIY USTANOVKALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI." TADQIQOTLAR 31.4 (2024): 3-6.
- 16.Raimova, Dिल्фузаAbdinabiyevna. "TIL-ALOQA VOSITASI." Educational Research in Universal Sciences 2.16 (2023): 128-130.
- 17.Amirova, Gulnoza. "The benefits of using modern technologies for learning foreign languages." *Proceedings of The ICECRS 4* (2019).
- 18.Ochilova, Fayyoza. "TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI." YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM ISTIQBOLLARI 1.01 (2024).
- 19.Boyqobilova, NilufarUzaqovna. "THE THEORY OF THE SELF-ORGANIZATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS'EDUCATIONAL ACTIVITIES IS BASED ON A SYNERGISTIC APPROACH." Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal 5.03 (2024): 101-110.
- 20.Kamalova, D. "IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING CONGRUENCE QUALITIES IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL EDUCATION OF STUDENTS." Science and innovation 3.B2 (2024): 105-108.

23.Olimov, ShirinboySharofovich, and KhusniddinKupayinovichKhomidov. "Preparing Future Teachers To Solve The Tasks Of Patriotic Education Of Children And Youth." The American Journal of Social Science and Education Innovations 2.12 (2020): 132-136.

24.Болтаева, ЗулфияЗарифовна, andХусниддинКупайсиновичХомидов. "ЛИЧНОСТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НЕПРЕРЫВНОМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ." VIII Лазаревские чтения" Лики традиционной культуры в современном культурном пространстве: ренессанс базовых ценностей?". 2018.

25.Khomidov, KhusniddinKupaysinovich. "COOPERATION BETWEEN STATE AND PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE MEANINGFUL ORGANIZATION OF YOUTH LEISURE ACTIVITIES." Thematics Journal of Social Sciences 7.3 (2021).

26.Kupaysinovich, KhomidovKhusniddin. "INTERPRETATION OF STUDENTS'PATRIOTIC ISSUES IN ORIENTAL PEDAGOGY." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7.12 (2019).

27.Купайсинович, ХомидовХусниддин. "ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ СИФАТИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЖАМОАТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РОЛИ." НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ-2021 1: 561.

28.Homidov,H. K."TALABALARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA JAMOAT TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA TAKOMILLASHTIRISH YO ‘LLARI."Экономика и социум 5-1 (108) (2023): 83-87.

29.Muhsinova Gulpari Husan qizi “BOSHLANG’ICH SINF O’QUVCHILARINING BILIM, KO’NIKMA VA MALAKALARINI TEKSHIRISH UCHUN MATERIALLAR UCHUN